

Jaarbegroting 2019

Nationaal Park
De Biesbosch

**SAMEN
VERANTWOORDELIJK**

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	4
1 DE GROTE LIJNEN.....	5
1.1 Lasten en Baten Beleidsarm programma De Biesbosch 2019.....	5
1.1.1 Toelichting op de Beheer en Exploitatie taken.	9
1.1.2 Parkschap uitvoeringstaken en algemene taken.	9
1.1.3 Herkomst middelen van de totale begroting.....	10
1.1.4 Bijdragen per GR deelnemer (excl. Beheer & Exploitatie)	10
2 PARAGRAFEN.....	11
2.1 Algemene dekkingsmiddelen.....	11
2.1.1 Algemene uitkeringen	11
2.1.2 Overige algemene dekkingsmiddelen	12
2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	12
2.2.1 Weerstandscapaciteit	13
2.2.2 Risico's en beheersmaatregelen	14
2.3 Bedrijfsvoeringparagraaf	18
2.4 Verbonden partijen.....	20
2.5 Financieringsparagraaf	20
2.6 Grondbeleid.....	21
FINANCIËLE BEGROTING.....	22
2.7 Programmabegroting	22
2.7.1 Ontwikkelingen/budgettaire uitgangspunten	22
2.7.2 Ontwikkeling kapitaallasten	23
2.7.3 Ontwikkeling personeelslasten	23
2.7.4 Overzicht baten en lasten (exploitatie).....	23
2.7.5 Incidentele baten en lasten 2019	26
2.8 Geprognosticeerde balans	27
2.9 Meerjarenraming.....	30

Inleiding

Voor u ligt de jaarbegroting van Parkschap Nationaal Park De Biesbosch 2019. Deze begroting bestaat uit 3 delen: 1) De grote lijnen 2) De voorgeschreven Paragrafen en 3) Financiële begroting. Verdere detaillering van de financiële begroting is opgenomen in de bijlagen.

Deze begroting 2019 is afgestemd op het huidige beleid en de huidige situatie (2018). Op grond van de ingediende zienswijzen zijn in deze begroting geen onzekere inkomsten opgenomen. Dit heeft zich vertaald in het taakstellend verlagen van diverse uitgavenbudgetten.

Het Parkschap is echter volop in transitie naar een nieuwe balans in activiteiten, organisatie en middelen. Daarvoor lopen gesprekken met de gemeenten (besturen en raden) en wordt gewerkt aan een vernieuwde Parkschap visie en strategie. Er wordt in de loop van 2018 dus nieuw beleid vastgesteld dat effect zal hebben op begroting van 2019. Zonder het vastgestelde beleid kunnen we op dit moment nog geen beleidsrijke begroting presenteren. Derhalve is deze begroting vanuit het bestaande beleid opgesteld.

1 DE GROTE LIJNEN

Het Parkschap streeft naar een sluitende begroting waarbij reserves worden opgebouwd en waarbij mogelijkheden open blijven voor reserveringen voor lopende meerjarenprojecten. Echter het is met de eerder genomen besluiten en aangegane verplichtingen niet mogelijk om, met het gegeven kader van het DB voor stabilisering van de financiële bijdragen van de deelnemende GR-leden, voor het begrotingsjaar 2019 tot een sluitende begroting te komen zonder een beroep te doen op de Algemene Reserves.

In 2019 zal de gemeente Werkendam opgaan in de nieuwe fusiegemeente Altena. In deze (voorlopige) ontwerp jaarbegroting is nog uitgegaan van de lopende afspraken met de gemeente Werkendam.

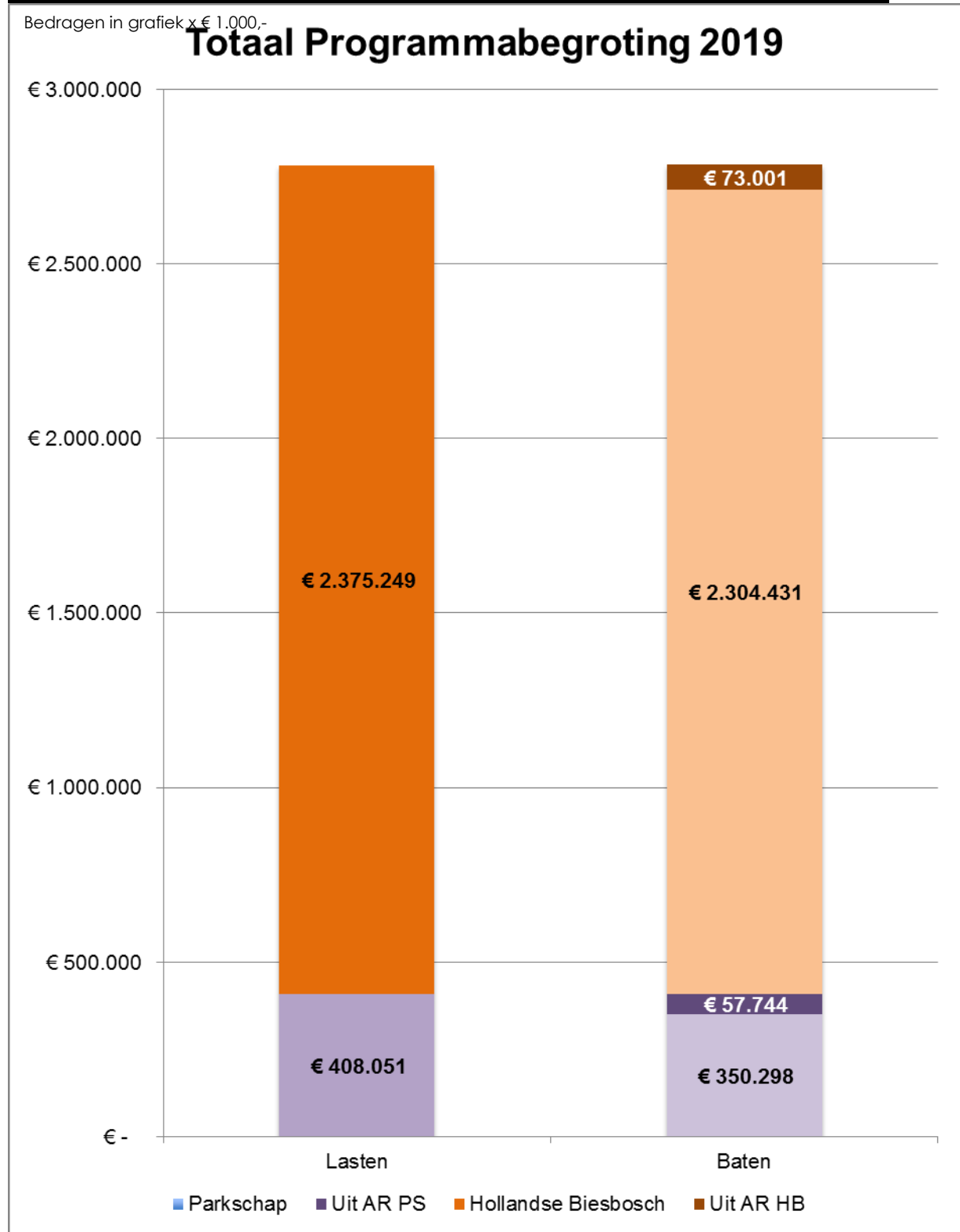
1.1 Lasten en Baten Beleidsarm programma De Biesbosch 2019

De beleidsarme begroting 2019 is sluitend en omvat in totaal € 2.783.292 aan lasten en baten.

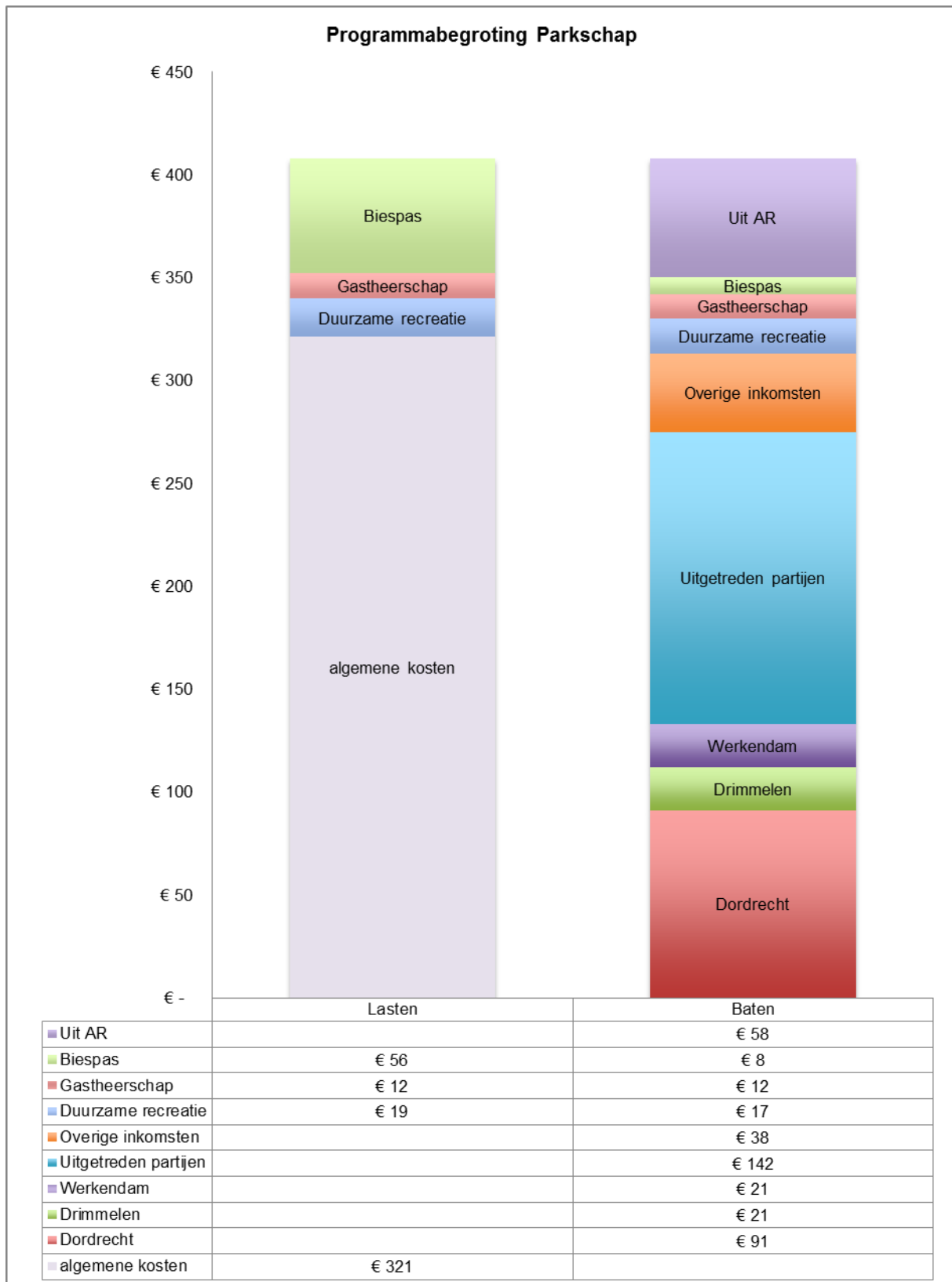
Deze totaalbegroting wordt voor ruim 80% bepaald door het Beheer van de Hollandse Biesbosch en de Exploitatie van het Bezoekerscentrum Dordrecht, dat in opdracht van de gemeente Dordrecht door het Parkschap wordt verzorgd. De overige Algemene zaken en Parkschapbeleid begrotingsonderdelen bepalen < 20% van de totaal begroting.

Onderstaande overzichten geven inzicht in de lasten en baten en de herkomst van middelen.

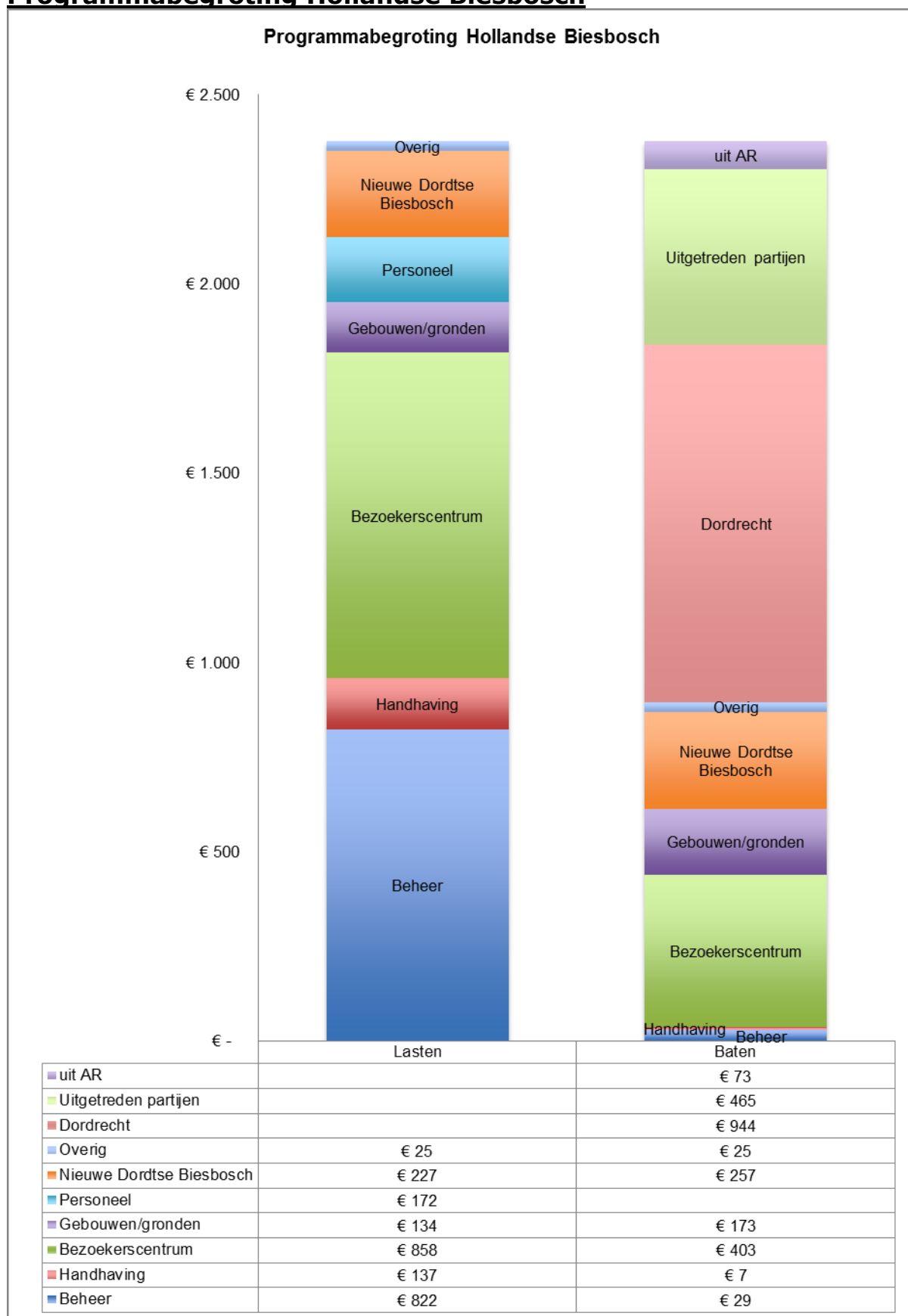
Totaal Programmabegroting (inclusief Beheer en Exploitaties)

Programmabegroting Parkschap

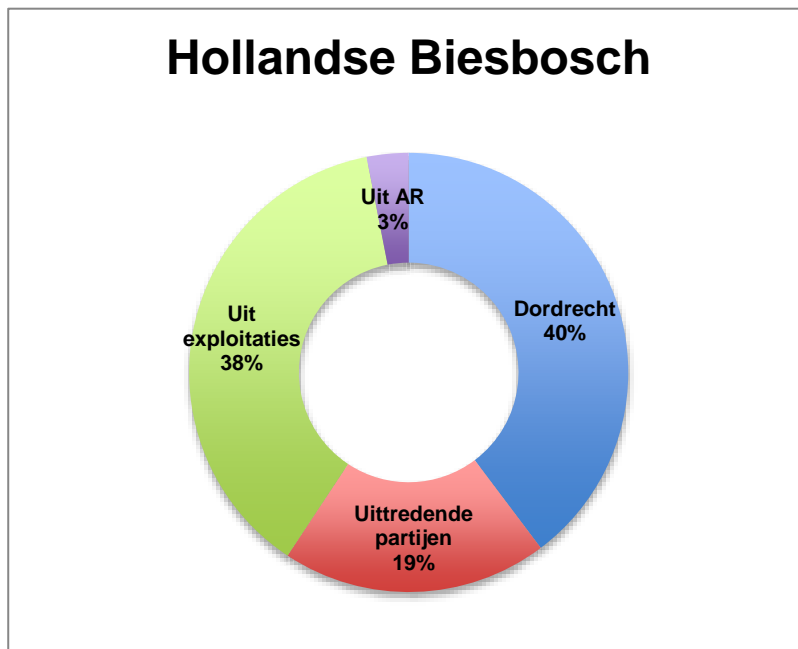

Programmabegroting Hollandse Biesbosch

1.1.1 Toelichting op de Beheer en Exploitatie taken.

Het Parkschap verzorgt in opdracht van de gemeente Dordrecht beheerstaken voor de Hollandse Biesbosch en de exploitatie van het Bezoekers Centrum Dordrecht. De lasten hiervan worden gedekt uit omzetten, pachten, verhuringen en overige baten en uit vergoedingen van de gemeente Dordrecht en van de uitgetreden GR-leden: provincie Zuid Holland en de gemeente Sliedrecht. De bijdragen voor beheer en exploitatie van de uitgetreden partijen zijn aflopend tot nihil na 2026. De GR leden (Werkendam en Drimmelen) dragen niet bij aan de beheer en exploitatiekosten. De herkomst van de middelen voor Beheer en Exploitaties is als volgt samengesteld:

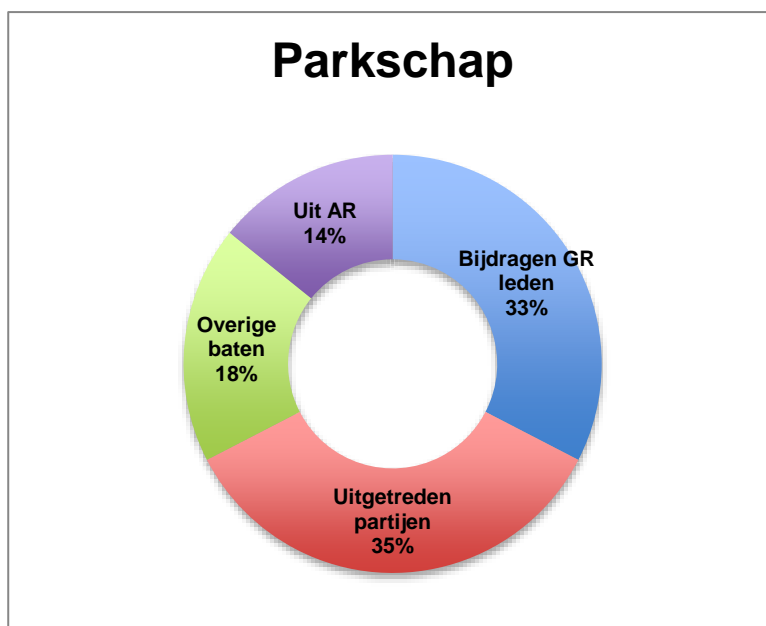

1.1.2 Parkschap uitvoeringstaken en algemene taken.

De Parkschapstaken waarvoor de GR-leden gemeenschappelijk verantwoordelijk zijn bestaan uit uitvoeringstaken (natuurbescherming en natuurbeleving verbinden aan de regionale samenleving, educatie, voorlichting, promotie, marketing, toekomstbestendigheid) en algemene taken (planning, control, management, overhead, etc.).

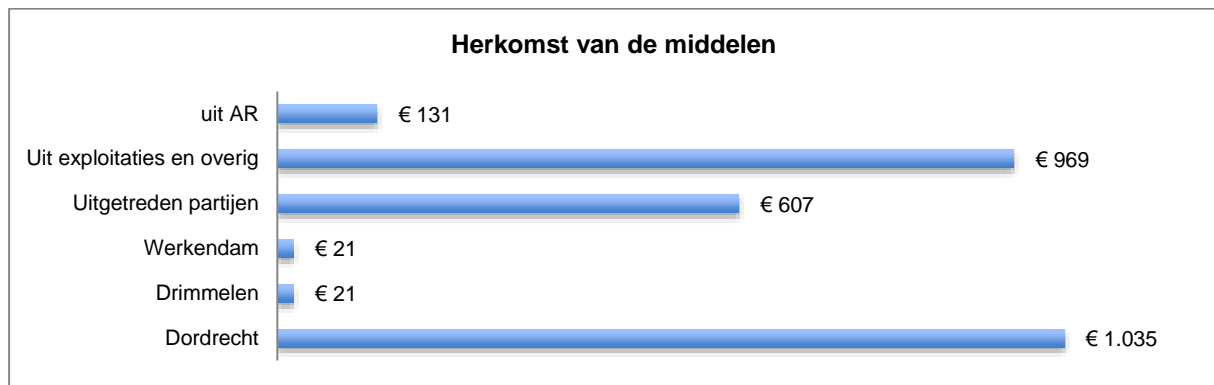
De lasten van deze taken worden gedekt uit omzetten, vergoedingen, partnerbijdragen, bijdragen van uitgetreden GR-leden en bijdragen van de GR-leden.

De herkomst van deze middelen is als volgt samengesteld:

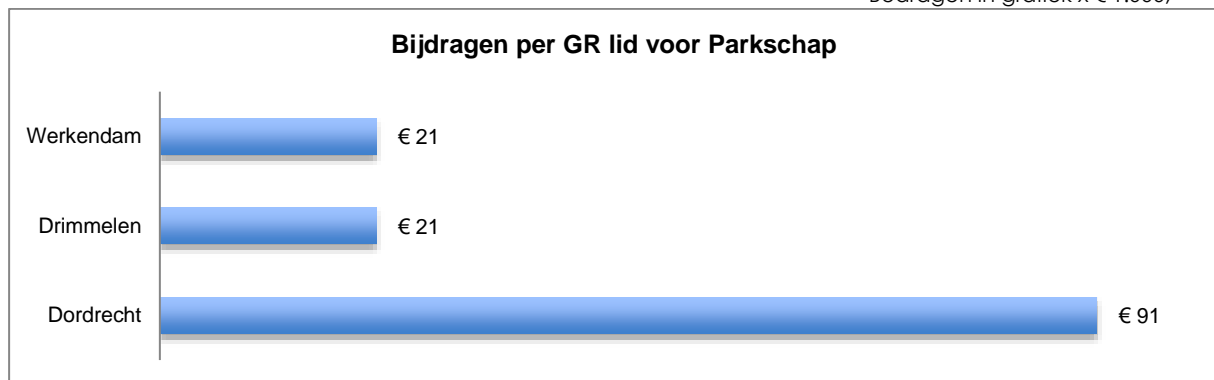
1.1.3 Herkomst middelen van de totale begroting

1.1.4 Bijdragen per GR deelnemer (excl. Beheer & Exploitatie)

Deelnemende GR-leden dekken via een verdeelsleutel per inwoner het begrotingstekort. Bij het bepalen van het aantal inwoners van de deelnemende gemeenten is gebruik gemaakt van de CBS gegevens.

Bedragen in grafiek x € 1.000,-

2 PARAGRAFEN

2.1 Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen betreffen die inkomsten waarvan de besteding niet gerelateerd is aan een vooraf bepaald doel en staan zo ter vrije afweging door het bestuur. De besteding is dus niet gebonden; er staat geen verplichtingen tegenover.

2.1.1 Algemene uitkeringen

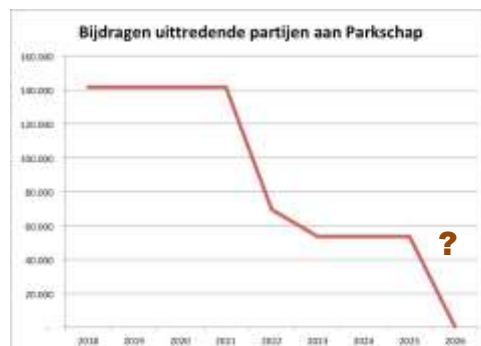
De deelnemers in het Parkschap staan garant voor het nadelig exploitatiesaldo. M.i.v. 1/1/2018 zijn de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant evenals de gemeente Sliedrecht uitgetreden. De verdeling van het negatief saldo over de deelnemers. In de paragraaf *Deelnemersbijdrage en compensabele BTW* is de totale deelnemersbijdrage per deelnemer weergegeven.

Parkschapsaangelegenheden (algemene kosten):

De gemeentes Dordrecht, Drimmelen Werkendam dragen naar rato van het inwoneraantal d.d. 1 januari van het verslagjaar bij aan het restant (exploitatiesaldo). Voor begroting 2019 is de verdeling op basis van het inwoneraantal d.d. 1 januari 2017 (CBS-cijfers) aangehouden. Normaliter betekent dit een minimale wijziging ten opzichte van de vorige begroting.

Per 1/1/2019 zal Werkendam onderdeel zijn van de gemeente Altena. In deze begroting is op verzoek van Werkendam het inwoneraantal van Werkendam gehanteerd. In de beleidsrijke begroting, die medio 2018 tot stand komt, zal het inwoneraantal van Altena gehanteerd worden.

De subsidiebijdrage van de Provincie Zuid-Holland is voor de periode 2019-2021 100% van de omvang van de deelnemersbijdrage 2017, daarna is sprake van 4 jaar 85% van de deelnemersbijdragen 2017. Van de uittredesommen van de provincie Noord-Brabant en de gemeente Sliedrecht is een deel, te weten ter grootte van de omvang van de deelnemersbijdragen 2017, verwerkt in de begroting om deze te sluiten. Deze werkwijze betekent dat voor het eerst in 2022 geen bijdrage van de provincie Noord-Brabant meer beschikbaar is en voor het eerst in 2023 geen bijdrage van de gemeente Sliedrecht meer aan de orde is.

Natuur- en recreatiegebied De Hollandse Biesbosch (grotendeels programma van vóór 1/1/2011):

Dit onderdeel wordt na uittreden van de provincie Zuid-Holland en gemeente Sliedrecht voor 100% gefinancierd door de gemeente Dordrecht.

De subsidiebijdrage van de Provincie Zuid-Holland is voor de periode 2018-2021 100% van de omvang van de deelnemersbijdrage 2017. Daarna is sprake van 4 jaar 85% bijdragen 2017. Van de uittredesom van de gemeente Sliedrecht is een deel, te weten met een omvang van de deelnemersbijdrage Sliedrecht 2017, verwerkt in de begroting om deze te sluiten; deze bijdrage zal in 2023 geheel zijn vervallen.

Omdat de deelnemers garant staan voor het tekort is geen post onvoorzien opgenomen.

Deelnemersbijdrage en compensabele btw

De deelnemersbijdrage voor 2019 is per deelnemer in onderstaande tabel weergegeven, evenals de bijbehorende btw bcf. Conform de afspraak met de belastingdienst wordt de compensabele btw die in rekening is gebracht bij het schap, doorgeschoven naar de deelnemers. Deze kunnen zelf hun recht op compensatie effectueren. De totaal geraamde btw BCF (inclusief investeringen) bedraagt € 315.363. De verdeling van de deelnemersbijdrage en de btw BCF per deelnemer is als volgt:

- Gemeente Dordrecht € 1.036.036 exclusief € 286.443 btw BCF
- Gemeente Drimmelen € 20.775 exclusief € 10.264 btw BCF
- Gemeente Altena € 20.756 exclusief € 10.255 btw BCF

2.1.2 Overige algemene dekkingsmiddelen

De gevolgen van de trend dat overheden zich meer en meer terugtrekken, vraagt een andere financiering en zeggenschap. Enerzijds zal sprake (moeten) zijn van 'de gebruiker betaalt', anderzijds zullen vrienden van het Nationaal Park (individuen en het bedrijfsleven rondom het Nationaal Park) het Nationaal Park mede gaan 'dragen'. Onder algemene dekkingsmiddelen (natuur- en recreatiegebieden De Hollandse Biesbosch) zijn de volgende bijdragen als PM opgenomen:

Beleef en Geef

Een aantal ondernemers in en rond NP De Biesbosch vragen hun gasten een bijdrage voor het Nationaal Park. Deze bijdragen vormen het Beleef & Geef Biesbosch Fonds. De bijdrage komt ten goede aan projecten in het NP. Parkschap, Staatsbosbeheer en andere partijen kunnen projecten indienen. Ondernemers bepalen waar het geld naar toe gaat. Beleef en Geef is daarom als potentieel dekkingsmiddel als PM opgenomen voor projecten door het Parkschap ingediend.

Bedrijfsvrienden

De betrokkenheid van maatschappelijke partners en met name ook ondernemingen moet voorzien in een substantiële bijdrage vanuit het bedrijfsleven.

2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen kan in algemene zin worden gedefinieerd als de mate waarin het Parkschap in staat is tegenvallers op te vangen. De twee elementen, die relevant zijn voor de beoordeling van het weerstandsvermogen, zijn enerzijds de relevante risico's en anderzijds de weerstandscapaciteit. Onder relevante risico's worden in dit verband verstaan exploitatie- en overige risico's die niet anderszins zijn te ondervangen. Weerstandscapaciteit is de verzamelterm van al die bronnen waaruit de financiële gevolgen van tegenvallers bekostigd kunnen worden.

Gesteld kan worden dat het weerstandsvermogen zich op een adequaat niveau bevindt indien het schap in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat afbreuk wordt gedaan aan eerder vastgesteld beleid en de hieraan gekoppelde niveaus van programma's en activiteiten.

In de bedrijfsvoering van het Parkschap staat een adequaat risicomanagement voorop en is de (financiële) weerstandscapaciteit het sluitstuk van het risicomanagement. In dat kader zijn alle risico's belicht waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot

afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn voor het balans totaal of de financiële positie.

2.2.1 Weerstandscapaciteit

De bronnen van het Parkschap om financiële tegenvallers ten gevolge van relevante risico's (zie 11.2) te kunnen ondervangen (de weerstandscapaciteit) bestaan uit:

1. De reserves op de balans;
2. De verzekeringsportefeuille;
3. De garantstelling door de deelnemers.

Op grond van de BBV is de financiële weerbaar- en wendbaarheid vervat in enkele kengetallen.

Reserves

Reserves kunnen worden onderscheiden in algemene en bestemmingsreserves. De algemene reserve dient ter egalisatie van exploitatiesaldi. Dit houdt in dat positieve jaarresultaten in de algemene reserves worden gestort en bij een negatief jaarresultaat vindt een onttrekking plaats. Algemene reserves zijn vrij aanwendbaar bij tegenvallers (bufferfunctie). Bestemmingsreserves daarentegen dienen een specifiek doel en zijn dus in principe niet vrij inzetbaar in geval van tegenvallers (bestedingsfunctie).

In de algemene reserve zijn nog bedragen gereserveerd voor de kapitaallasten van een resterende resultaatbestemming 2015 van € 30.833 voor uitgaven inzake de Waterdriehoek.

De reservepositie per 31 december 2019 bedraagt naar verwachting in totaal € 638.480 en is als volgt opgebouwd:

• Algemene reserve	€ 290.207
• Bestemmingsreserves:	
– Reserve Zuileshoeve	€ 144.590
– Reserve donaties	€ 21.097
– Reserve tentoonstellingen	€ 73.386
– Reserve afschrijving economisch nut	<u>€ 109.200</u>
Totaal reserves	€ 638.480

De nieuwe reserve afschrijving economisch nut (RAEN) wordt gevoed uit de bestemmingsreserve tentoonstellingen, op het moment dat in een nieuwe tentoonstelling is geïnvesteerd. Vervolgens worden de afschrijvingslasten van de geactiveerde tentoonstelling gefinancierd vanuit een (jaarlijkse) onttrekking vanuit de RAEN.

Naar verwachting zal de reserve Zuileshoeve medio in 2018/2019 zijn benut; hiertoe zal een voorstel inclusief onttrekking aan het bestuur worden aangeboden.

Zie voor het verwachte verloop van de reserves in 2018 en 2019 de bijlage 4. 'Staat van reserves'.

Verzekeringen

Binnen het schap zijn voorzieningen getroffen voor voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden (per balansdatum) min of meer onzeker zijn (bijvoorbeeld groot onderhoud). Naast het treffen van voorzieningen bestaat ook de mogelijkheid bepaalde risico's te verzekeren. Het schap doet dit onder andere op het gebied van risico's van brand, ongevallen, aansprakelijkheid, de bedrijfsauto en vaartuigen. Binnen deze risico's is niet alles gedekt, wat het treffen van preventieve maatregelen, voor zover deze in het vermogen van het schap liggen om te beïnvloeden, des te belangrijker maakt.

Financiële kengetallen

Vanaf de begroting 2019 is een drietal financiële kengetallen gepresenteerd (tabel hieronder), die inzicht geven in de financiële positie van het Parkschap. Aangezien het Parkschap geen leningen verstrekt, geen grondexploitatie kent en geen belastingen heft, zijn die kengetallen niet van toepassing.

Begroting jaar 2019	Verloop van de kengetallen		
	Verslag 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Kengetallen:			
netto schuldquote	24,3%	23,7%	30,6%
solvabiliteitsratio	33,1%	35,6%	32,2%
structurele exploitatieruimte	-5,3%	-5,9%	-11,9%

Noot: de totale baten in de berekening van de netto schuldquote en de structurele exploitatieruimte zijn inclusief de verhaalde btw bcf.

De netto schuldquote van het Parkschap is laag. De lening wordt in 2020 afgelost en er is nog geen nieuwe lening in de cijfers verwerkt. Landelijk wordt een schuldquote van maximaal 130% als toelaatbaar gezien. De solvabiliteit schommelt rond de 35%. De structurele exploitatieruimte is in begroting 2019 (verder) gedaald. Dit betekent dat een groter deel van de structurele lasten wordt gefinancierd met incidentele baten.

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien voor een goede duiding van de financiële positie van het Parkschap:

De netto schuld is relatief laag, dit is positief. Het eigen vermogen is -relatief gezien- (solvabiliteitsratio) ook laag. Het Parkschap heeft dit laatste altijd gerelateerd aan het gegeven dat de deelnemers garant staan.

De structurele exploitatieruimte is sinds 2017 negatief (geworden), een daling ten opzichte van de jaren daarvoor. Dit is veroorzaakt door een terugtrekkende overheid. De verdere daling van dit kengetal voor 2019 heeft een drietal oorzaken. Ten eerste is een deel (15%) van de begrotingssubsidie van de provincie Zuid-Holland alsnog als incidenteel aangemerkt. Ten tweede is in de begroting de omvang van de baten gerelateerd aan verdienmodellen als PM opgenomen (deze daling is voor een deel gecompenseerd door een taakstellende verlaging van budgetten. Voor een deel zijn deze budgetten niet gecompenseerd en leiden dus per saldo tot een exploitatietekort). De inkomsten vanuit verdienmodellen werden gezien als structurele nieuwe baten.

Tenslotte is de totale begrotingsomvang gedaald ten opzichte van de raming 2018 (geen nieuw beleid, verlaging baten en lasten Biespas, taakstellende verlaging van uitgavenbudgetten), hetgeen het overige deel van de daling verklaard.

Al met al een beeld dat aandacht behoeft. Zoals elders in deze begroting geschetst, is het Parkschap bezig met een transitie, die het Parkschap naar een nieuw financieel evenwicht moet brengen.

2.2.2 Risico's en beheersmaatregelen

De scope van de risicoparagraaf betreft de periode van 3 jaar, 2018 – 2020.

Andere vormen van financiering

In de begroting zijn andere vormen van financiering verwerkt door het wegvallen van overheidsbijdragen in de vorm van bezuinigingen of compensaties (voor het langer openhouden van de 3^e Merwedehaven). Deze bezuinigingen zijn tot nu toe opgevangen door meer opbrengsten en minder kosten. Voor het resterende deel hiervan was de hoop

gevestigd op de verdienmodellen met de titel De Biesbosch Verdient Het. De opbrengsten hieruit zijn nog minimaal, hetgeen in 2017 tot een fors tekort leidde. In de begroting 2018 is aan opbrengsten vanuit verdienmodellen in totaal € 151.000 geraamd. In de begroting 2019 is dit risico van een tekort op opbrengsten verdienmodellen beperkt door verlaging van de kosten en externe financiering (subsidies) van de personele inzet voor NL Delta.

Ook de Biespas moe(s)t middelen opleveren voor de ontwikkeling en instandhouding van het gebied. De beheerkosten voor deze Biespas zijn momenteel nog fors hoger dan de donaties voor het gebied. Naar verwachting zal er vooralsnog sprake zijn van een tekort. Om die reden wordt onderzocht in hoeverre het concept kan worden aangepast. Het verwachte tekort in 2019 wordt onttrokken aan de algemene reserve.

Het ingeschatte reële risico is bedraagt ca. € 270.000. Momenteel vindt een evaluatie plaats, waarop het bestuur over het vervolg dient te besluiten.

Nieuwe ontwikkelingen

Het Parkschap werkt met haar partners Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Droomfonds Haringvliet de projecten voor de Prijsvraag Nationale Parken van wereldklasse en het bidbook NL Delta uit met externe middelen. Hier zijn vele andere partijen bij betrokken. De projectfinanciering is eindig en loopt tot en met december 2018. Het niet verkrijgen van externe financiering vormt een risico voor het project; beëindigen van (deelname aan) het project NLDelta betekent een imagorisico (NP van wereldklasse). Verwacht mag worden dat de uitwerking van NL Delta voor mede-overheden een dermate belang kent dat financiering na 2018 volgt.

Organisatiekosten Parkschap

Het Parkschap krijgt nog niet alle kosten doorbelast. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de kosten van de salarisadministratie door het SCD en kosten voor het financieel pakket K2F. Wel is sprake van dienstverleningsovereenkomsten voor de digitale afhandeling van facturen en het werkplekbeheer. Met ingang van 1-1-2018 neemt het Parkschap meer diensten af van het SCD (en van het centraal bedrijfsbureau van de gemeente Dordrecht) en zal voor het gehele pakket aan diensten een prijs worden afgesproken. Naar verwachting zal deze wijziging grotendeels binnen de budgetten van het Parkschap zijn op te vangen vanwege een personele wijziging. Vanwege de eerder niet doorbelaste werkzaamheden zal dit naar verwachting niet geheel lukken. Het risicobedrag is geschat op € 20.000 per jaar; voor de periode 2018-20120 is het reële risico geschat op € 42.000.

N.B. Voor extra opgaven kan gebruik gemaakt wordt van het ambtelijk apparaat van de deelnemers. Denk aan juridische inzet bij het opstellen van verordeningen. De deelnemers hebben in de bestuursvergadering d.d. mei 2011 en november 2013 aangegeven dat het Parkschap bij dergelijke opgaven (meer) gebruik kan maken van het ambtelijk apparaat van de betrokken deelnemers.

Extern gefinancierde voorzieningen

Een aantal recreatieve voorbeeldvoorzieningen (ter stimulering van duurzame recreatie) in de vorm van een ecolodge, oplaadpalen en een zonnepont zijn met externe middelen gefinancierd. Er is sprake van een tekort op de exploitatie (beheer- en onderhoudskosten) van de oplaadpalen en de zonnepont. Vanwege dit tekort zijn de budgetten taakstellend verlaagd (naar nul; alleen de verzekeringskosten zijn gehandhaafd) in afwachting van de beleidsrijke begroting. De vervanging op termijn vormt een risico. De beheersmaatregel betreft niet vervangen wanneer geen nieuwe externe middelen voorhanden zijn.

Beheer en onderhoud recreatie- en natuurgebieden de Hollandse Biesbosch

Het Parkschap heeft de verplichting schoon en veilig water aan te bieden. Dat geldt voor de doorgaande vaarwegen, de havens en de zwemplas. De activiteit die hierbij relevant is, is het baggeren (verwijderen aangegroeid slib). Voor een aantal sloten en havens zijn hiervoor periodiek middelen gereserveerd in de voorziening. Voor andere waterwegen geldt dat het eigenlijk niet mogelijk is om 5 tot 10 jaar vooruit te kijken. Om die reden doet het schap periodieke metingen (monitoring) om te bepalen of en wanneer gebaggerd moet worden. Als uit de monitoring blijkt dat gebaggerd moet worden, worden op dat moment middelen geregeld (want niet eerder redelijkerwijs in te schatten). Het risico bestaat dat op dat moment een extra bijdrage van de deelnemers dan wel een structurele ophoging van het onderhoudsfonds noodzakelijk is. Het risico is vooralsnog PM.

Daarnaast geldt dat door het aanpassen van de financiële verordening het resterende krediet voor de toplaag van het fietspad tussen de Zuileshoeve en het Biesboschcentrum is komen te vervallen (groot onderhoud). Deze uitgaven moeten worden opgenomen in de onderhoudsvoorziening. In 2018 zal een MJOP worden gemaakt, de schouw van de paden gebeurt in het 1^e kwartaal van 2018, waarna het MJOP wordt opgeleverd. Op dat moment wordt de voorziening geactualiseerd en moet blijken of de dotatie moet worden opgehoogd. Het risico is daarmee voorlopig nog niet te kwantificeren (PM).

Gebouwen

Na de aankoop in 2011 van de woning van de Zuileshoeve is gestart met het onderzoek om deze woning met naastliggende schuur en hoogstamboomgaard te laten ontwikkelen (door een derde) tot een kleinschalige recreatieve voorziening. Tot op heden heeft dit niets opgeleverd. Eind 2017 is een nieuwe gegadigde gestart met de uitwerking van een toekomstige bestemming. Het risico bestaat dat als er niet tot overeenstemming wordt gekomen de locatie (na noodzakelijke investeringen) wordt uitgegeven voor alleen bewoning. Tot de woning inkomsten oplevert in de vorm van erfpacht worden de kapitaallasten opgevangen binnen de bestaande begroting. Er is weinig onderhoud gepleegd in afwachting van de toekomstige bestemming. Dit heeft geleid tot verval. Er zijn middelen gereserveerd in een bestemmingsreserve om de woning bewoonbaar te kunnen maken. Het risico dat de middelen niet toereikend zijn is hierdoor beperkt en PM. Het bestuur krijgt t.z.t. een investeringsvoorstel met de beoogde dekking.

Het dak van sedumplanten, welke het Biesboschcentrum beschermen tegen het effect van zonlicht en hemelwater, heeft zijn functie grotendeels verloren. In het kader van de herstart ondernemend bezoekerscentrum zal bezien worden of de gehele sedumconstructie moet worden vernieuwd of dat er gekozen wordt voor een andere dakbedekking in combinatie met zonnepanelen.

De mogelijkheden van energieopwekking en de financiële gevolgen zullen verder worden uitgewerkt. Tot op heden is er door de gewichtstoename als gevolg van slechte waterafvoer nog geen directe schade ontstaan, dit kan echter wel ontstaan met het nog verder teruglopen van de kwaliteit van de sedumplanten. Vervanging door een nieuw sedumdak kost € 65.000. Het risico betreft de eenmalige investering in een deel sedumdak en wordt momenteel ingeschat op 50% van € 65.000 is € 32.500.

Ondernemersrisico

Gezien de aard van de activiteiten die met name in en rond het Biesboschcentrum Dordrecht zijn georganiseerd, zijn de inkomsten onder meer afhankelijk van externe factoren als de weersomstandigheden, de ontwikkelingen op de vrijetijdsmarkt, als ook de economische situatie.

Verder spelen ook digitale boekingsmogelijkheden en beheersing van kosten een rol. Met name het online boeken heeft tot een forse verbetering van de opbrengst geleid. Het in gang gezette proces, dat moet leiden tot een grotere participatie van private partijen in het bezoekerscentrum, zal voor het Parkschap het ondernemersrisico verder

(moeten) wegnemen en het exploitatietekort van het centrum moeten verlagen. Het risico is dan ook PM.

Fiscale positie

Op de fiscale positie van het Parkschap namen we het standpunt in dat er geen sprake is van een vpb-plicht, primair omdat het Parkschap fungeert als functionele overheid binnen haar rechtsgebied. Dit standpunt is getoetst door een fiscalist. Deze oordeelt dat de primaire denklijn van het Parkschap (het meest) in overeenstemming is met de juridische en financiële basis van het Parkschap. Een mogelijk risico betreft de exploitatie van het Zuid-Hollandse deel, het aanbod in de vorm van beleefbare natuur voor de burger, gericht op het overdragen van natuurkennis en natuurbesef. Voorjaar 2017 is de uitwerking van het Parkschap voorgelegd aan de Belastingdienst. Mondeling is aangegeven dat de conclusie van het Parkschap, gemotiveerd door de samenhang van activiteiten, zeker verdedigbaar is, maar de uitwerking door het Parkschap anders moet worden opgezet. Dit moet nog worden opgepakt.

Het risico op vpb lijkt minimaal, maar kan pas definitief worden uitgesloten op het moment dat de Belastingdienst daadwerkelijk komt controleren. Tot het aanpassen van de uitwerking, handhaven we het risico.

In onderstaande tabel is de maximale risico-omvang in euro's, het reële risico en de werkelijk opgetreden risico's weergegeven. Het imagerisico gerelateerd aan eventuele beëindiging van de inzet voor NLDelta is niet in euro's uitgedrukt.

Risicotabel

Omschrijving risico	max.2018-2020	risico x kans
Biespas en bedrijfsvrienden 2018 - 2020	385.000	270.000
Volledige doorberekening organisatiekosten	90.000	81.000
Vertraging Beheer NDB - p-inzet beheer	30.000	15.000
Gevolgen BBV-regelgeving voor onderhoudsfondsen	PM	PM
Gebouwen - dakbedekking Biesboschcentrum	65.000	26.000
Ondernemersrisico Biesboschcentrum	PM	PM
Risico in relatie tot vennootschapsbelasting	23.000	10.000
Totalen	593.000	402.000

Risicodekking vindt plaats door een adequate stand van reserves. Hiervoor wordt een zogenaamde weerstandratio gehanteerd; deze is 1 als de omvang van de algemene reserve zich verhoudt tot de risico's (omvang x kans van optreden). De omvang van de algemene reserve bedraagt per 31/12/2019 naar verwachting € 373.000. Daarnaast is sprake van een beslag op de reserve van 31.000 (resultaatsbestemming). Dit betekent dat de omvang van de algemene reserve de risico's niet geheel dekt, de weerstandratio bedraagt ca. 0,85.

2.3 Bedrijfsvoeringparagraaf

Personeel en organisatie

De inzet en aanstelling van medewerkers bij het Parkschap is gevarieerd. Er is sprake van detachering en dienstverleningsovereenkomst (DVO) vanuit de gemeente Dordrecht. Daarnaast zijn arbeidscontractanten in dienst van het Parkschap. Tenslotte is sprake van flexibele inhuur.

Het Servicecentrum Drechtsteden verzorgt de financiële- en personeelsadministratie voor de arbeidscontractanten van het Biesboschcentrum Dordrecht en adviseert de inkoop (via DVO).

Ook wordt er veel werk verricht door vrijwilligers, met name als gids voor bezoekers (dit geldt zowel bij het Biesboschcentrum Dordrecht als bij SBB/Bezoekerscentrum Drimmelen).

Vanuit Staatsbosbeheer zijn verschillende medewerkers nauw betrokken bij het Parkschap. De afspraken hierover zijn vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst Staatsbosbeheer en de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch.

Voor de uitvoering van het beheer van het recreatiegebied De Hollandse Biesbosch maakt het Parkschap gebruik van de diensten van Drechtwerk (uitsluitend recht). Ook het beheer in de Nieuwe Dordtse Biesbosch (een deel van de Noorderdiepzone en het recreatieterrein) valt hieronder.

Met de vorming van één Parkschap was de werkorganisatie voor algemene kosten van NP de Biesbosch, vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 februari 2011, enige tijd als volgt:

Een directeur (0,67 fte), Beleid 0,5 fte, Beheer 0,2 fte en Bezoek 0,2 fte, capaciteit Staatsbosbeheer (een equivalent van € 50.000), directiesecretaresse (0,45 fte), boekhouding (0,40 fte) en control (een equivalent van € 42.000). Ondersteuning van de bestuurscommissie met 0,5 fte vanuit provincie Noord-Brabant (via Stichting Beheer NP) tot 1/1/2014.

Vanwege wisselingen in de aanstelling en bezuinigingen ziet de werkorganisatie er m.i.v. 1/1/2019 naar verwachting als volgt uit: een directeur (1,0 fte), Beleid/Bezoek 0,6 fte, Beheer 0,1 fte, capaciteit Staatsbosbeheer (een equivalent van € 50.000, niet verwerkt in de begroting Parkschap), directiesecretaresse (0,5 fte), en control (een equivalent van € 24.000, een verlaagde inzet als gevolg van de taakstelling op grond van ingebrachte zienswijzen).

Het overgrote deel van deze 'werkorganisatie' moet in het kader van de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeentes (BBV) worden aangemerkt als 'overhead', het gaat hierbij om managementfuncties inclusief managementondersteuning en bedrijfsvoering.

In de hiernavolgende tabel is de formatie (arbeidscontracten en detacheringen/DVO vanuit Dordrecht) en de inhuur van het Parkschap opgenomen, met het onderscheid naar de taakvelden OVERHEAD en RECREATIE. Ook is het onderscheid naar Algemene kosten, Parkschapsbeleid, en natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch aangegeven, vanwege de verdeelsleutels in de gemeenschappelijke regeling voor de financiering van de Algemene kosten en het 'Programma vóór de vorming van het Parkschap'.

Personeel Parkschap	formatie (in fte)*	inhuur (in fte)
Bestuursondersteuning, ALGEMENE KOSTEN		
Taakveld OVERHEAD	1,80	
Taakveld RECREATIE	0,60	
Parkschapsbeleid		
Taakveld RECREATIE	0,07	
Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch incl. gastheren/marketing		
Taakveld OVERHEAD	1,40	
Taakveld RECREATIE	9,35	3,16
a. Bezoekersmanagement	7,97	2,40
1) <i>Biesboschcentrum</i>	6,41	2,40
- Beleid	0,22	
- Reserveren, ontvangst en administratie	3,42	
- Educatie en voorlichting	0,87	
- Rondvaart	0,00	1,10
- Verhuur	1,34	1,00
- Schoonmaak	0,56	
2) <i>marketing</i>	1,56	
b. Beheer en onderhoud	0,56	
c. Toezicht en handhaving	0,83	0,76
Totaal Parkschap	13,23	3,16
In aantal mensen	21	divers

*formatie incl. detachering/DVO vanuit gemeente Dordrecht

Vrijwilligers

Het Parkschap maakt veel gebruik van vrijwilligers, de vergoeding van de vrijwilligers is gebaseerd op wettelijke voorschriften en is weergegeven in de volgende tabel:

Vergoeding vrijwilligers:	
Per activiteit wordt, ongeacht de duur daarvan, 0,5 uur gerekend voor voorbereiding en voor reistijd 2 x 1 kwartier. Dit in aanmerking nemend is sprake van een vrijwilligersvergoeding:	
Activiteit van 1 uur:	4,50
Activiteit van 1,5 uur	6,75
Activiteit van 2 uur:	9,00
Activiteit van 2,5 uur:	11,25
Activiteit van 3 uur:	13,50
Activiteit van 3,5 uur:	15,75
Activiteit van 4 uur en meer (max. per dag):	18,00

Huisvesting

De medewerkers van Parkschap zijn gehuisvest op meerdere locaties, te weten: het Biesboschcentrum Dordrecht (incl. verhuurloket), de Sionpolder, het Stadskantoor Dordrecht en het Biesboschmuseum aan de Brabantse zijde van het NP, alwaar ook de medewerkers van Staatsbosbeheer gehuisvest zijn. De huurovereenkomst voor de kantoorlocatie in het Biesboschmuseum zal m.i.v. 2020 worden opgezegd; de financiering vond plaats met incidentele middelen, die m.i.v. 2020 niet meer beschikbaar zijn.

Indien het bezoekerscentrum in Dordrecht geëxploiteerd gaat worden door een private partij, dan zal dit impact hebben op de eigen organisatie. Taken verdwijnen naar de samenwerkingspartner en daarmee verbonden personeel zal daarmee ook verschuiven.

Automatisering

De medewerkers, die werkzaam zijn op de locaties Sionpolder en het Biesboschcentrum zijn middels een glasvezelverbinding aangesloten op het stadskantoor in Dordrecht. Het Parkschap heeft een eigen website, www.biesboschcentrumdordrecht.nl, welke wekelijks wordt geactualiseerd. De werkplekondersteuning wordt verzorgd door het SCD, evenals de personeelsadministratie en een deel van de financiële administratie. In het Biesboschcentrum wordt gebruik gemaakt van het bedrijfsvoeringssysteem Recreatex, dat wordt ondersteund door het SCD en waarvoor geautomatiseerde verwerking naar het financiële pakket K2F plaatsvindt.

2.4 Verbonden partijen

Het Parkschap is een gemeenschappelijk regeling waarin m.i.v. 1/1/2018 3 overheden deelnemen, de gemeentes Dordrecht, Drimmelen en Werkendam; deze laatste zal per 1/1/2019 zijn opgevolgd door fusiegemeente Altena. De beide provincies en de gemeente Sliedrecht zijn per 1/1/2018 uitgetreden.

De deelnemers staan garant bij een nadelig exploitatiesaldo (zie hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen). In de begroting 2019 is de totale bijdrage van de participanten geraamd op ca. € 1.077.566 (excl. € 306.963 btw BCF). De bijdragen van de afzonderlijke deelnemers staan in de paragraaf ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN.

2.5 Financieringsparagraaf

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd, en het daarbij afdekken van met rente- en kredietrisico's.

In het kader van de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) is een Financieringsstatuut verplicht. Dit statuut heeft tot doel kaders aan te geven, waarbinnen het schap haar geldstromen beheert. Het Financieringsstatuut voor het Parkschap is 20 mei 2011 door het Algemeen Bestuur vastgesteld en maakt deel uit van de financiële beheerverordening van het Parkschap. Voor een nadere uiteenzetting van het treasury-beleid verwijzen wij naar het genoemde Financieringsstatuut.

Het omslagpercentage van de rente voor 2019 bedraagt 1%. Het rentepercentage is gebaseerd op de notitie rente 2017 d.d. juli 2016 van de commissie BBV, waarin stellige uitspraken staan voor de toerekening van de rentekosten aan de taakvelden met behulp van een (rente)omslag, waaronder:

- De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari.
- Het toerekenen van rente vindt plaats via het taakveld Treasury.

Mede als gevolg van het feit dat de laatste lening per 2020 afloopt zijn de nu berekende werkelijke rentelasten voor het Parkschap laag. Naar verwachting blijven deze rentelasten laag wanneer een nieuwe lening wordt toegevoegd. Door de werkelijke

rentelasten als uitgangspunt voor de omslagrente te nemen, daalt de omslagrente tot onder 1%. Het percentage is afgerond naar 1% en als omslagrente in onderhavige (meerjaren)begroting van het Parkschap voor 2019 gehanteerd.

De wettelijk toegestane kasgeldlimiet voor gemeenschappelijke regelingen is 8,2%; de rente-risiconorm 20% (Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden, artikel 2). Wanneer in drie achtereenvolgende kwartalen sprake is van overschrijding moet nieuwe langlopende financiering worden onderzocht.

In 2013 heeft het Parkschap een specifieke werkrekening voor schatkistbankieren geopend. Het schatkistbankieren houdt in dat de gelden van het Parkschap worden aangehouden bij het ministerie van Financiën. Achtergrond van het schatkistbankieren is dat publiek geld de schatkist dan niet eerder verlaat dan noodzakelijk is voor de uitvoering van die publieke taak. Toegestaan blijft dat decentrale overheden een bedrag van 0,75% van het begrotingstotaal met een minimum van € 250.000 buiten de Schatkist mogen houden; het zogenoemde drempelbedrag. M.i.v. 1 januari 2014 moet het saldo van de Parkschapsrekening boven de drempelwaarde van € 250.000 worden afgeroomd naar de specifieke werkrekening voor schatkistbankieren.

2.6 Grondbeleid

Het Parkschap heeft geen grondexploitatie, derhalve wordt er geen grondbeleid ontwikkeld.

FINANCIËLE BEGROTING

2.7 Programmabegroting

De financiële begroting beoogt het inzicht in de financiën van het schap te vergroten en biedt daartoe een samenhangend inzicht in de ontwikkeling van de exploitatie en de belangrijkste vermogensbestanddelen. Voor meer financiële informatie verwijzen wij naar bijlagen.

Ontwikkelingen in de baten en lasten

In deze paragraaf wordt een totaaloverzicht gepresenteerd van de aan verschillende begrotingsprogramma's gerelateerde baten en lasten en worden de ontwikkelingen/budgettaire uitgangspunten in de baten en lasten toegelicht.

2.7.1 Ontwikkelingen/budgettaire uitgangspunten

De begroting 2019 en de meerjarenraming zijn opgesteld door een indexering toe te passen volgens de consumentenprijsindex (cpi) van het Centraal Planbureau voor 2019. Daarnaast wordt voor 2017 en 2018 nacalculatie toegepast. Dit resulteert in een index van 2,3% op de prijsgevoelige budgetten en kan worden afgeleid uit de volgende tabel:

Jaar	CEP2018*	B2018	uitgangspunt B2019
2017	1,4	1,6	nacalculatie -0,2%
2018	1,6	1,5	nacalculatie +0,1%
2019	2,4	n.v.t.	

*uit: kerngegevens tabel CEP2018 van maart 2018 (korte termijn raming)

De loonbudgetten (ecl 11010) zullen met 2,5% worden geïndexeerd.

Het Parkschap volgt de CAO gemeenteambtenaren. In het akkoord CAO gemeenten, bekrachtigd per 9-10-2017 (met een looptijd vanaf 1 mei 2017 geldig tot 1 januari 2019), zijn afspraken gemaakt over de loonontwikkeling. Het salaris stijgt 1 augustus 2017 met 1 procent en op 1 januari 2018 met 1,5 procent. Deze ontwikkelingen waren nog niet in eerdere begrotingen verwerkt.

Voorgaande is conform de door het bestuur afgesproken uitgangspunten voor de begroting 2019 (kaderbrief 2019) op 23 februari 2018. Op basis van deze richtlijnen zijn de bijstellingen als volgt:

- Personeel + 2,5% t.o.v. de begroting 2018
- Overige goederen en diensten + 2,3% t.o.v. de begroting 2018
- Inkomsten + 2,32% en 2,43%* t.o.v. de begroting 2018

De indexering van de inkomsten betreft een gewogen gemiddelde van de index op personele en materiële budgetten voor het beheer van het gebied en de gebouwen Hollandse Biesbosch resp. het Biesboschcentrum Dordrecht.

2.7.2 Ontwikkeling kapitaallasten

Er is sprake van een beperkte daling van de kapitaallasten ten opzichte van begroting 2018 met ca. (-) € 9.700, als gevolg van onder andere:

- Het laten vervallen van het restantkrediet fietspaden; deze post zal worden opgenomen in de onderhoudsvoorziening. De dotatie aan de onderhoudsvoorziening is vooruitlopen hierop met eenzelfde bedrag verhoogd.
- Lagere afschrijving voor de verhuur. Aangezien de kredieten voor de vervanging van accu's en motoren zijn vervallen en vervanging in de onderhoudsvoorziening is opgenomen, is de dotatie evenredig verhoogd.

Niet alle activa zijn in de vorm van kapitaallasten zichtbaar in de exploitatiebegroting. Een aantal activa is gefinancierd met incidentele middelen. Deze activa zijn wél opgenomen in de staat van materiële vaste activa; er zijn echter geen middelen beschikbaar voor vervanging te zijner tijd.

Het gaat om de huidige tentoonstelling in de vorm van luisterstoelen, de oplaadpunten incl. de steiger bij de boerderij van Saarloos, Zonnepont Grienduil en de bijbehorende steigers bij de Zuileshoeve en de Ottersluis, de ecolodge en de website NP. Het ponton en de abri van de waterbus zijn destijds voor meer dan de helft gefinancierd door de provincie Zuid-Holland.

Daarnaast zijn de Sterling, een aantal steigers, waaronder die in de haven van het Biesboschcentrum, het rolstoeltoegankelijke fluisterbootje en het hekwerk van de Sionpolder afgeschreven. Deze activa hoeft niet op korte termijn te worden vervangen, vervanging van de steigers zou medio 2034 plaats moeten vinden. Dit betekent dat op termijn nieuwe kredieten worden aangevraagd, terwijl dan geen budget aanwezig is voor de bijbehorende kapitaallasten. Financiering moet t.z.t. plaatsvinden vanuit nieuw geld.

2.7.3 Ontwikkeling personeelslasten

Voor het personeel dat gedetacheerd is vanuit de Gemeente Dordrecht dient ook btw in rekening te worden gebracht. Deze kosten zijn opgenomen in de begroting en zijn via het BCF compensabel bij de deelnemers.

Er zal een verdere omslag gaan plaatsvinden naar een meer ondernemend Bezoekerscentrum. Mogelijk worden bedrijfsonderdelen afgestoten en andere toegevoegd. Ook is het niet ondenkbaar dat het gebouw ruimte biedt aan meerdere ondernemers. Deze veranderingen zullen ook gevolgen hebben voor het personeel.

2.7.4 Overzicht baten en lasten (exploitatie)

Er is een indexering toegepast op de budgetten (zowel U als I), deze landt voornamelijk bij de grootste deelnemer, de gemeente Dordrecht. De totale omvang van de indexering (saldo) bedraagt ca. € 37.000.

De overige verschillen tussen de saldi volgens de jaarrekening 2017, de begroting 2018 en de begroting 2019 zijn verwoord onder de tabellen voor Algemene kosten, Parkschapsbeleid en Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch.

Van de totale lasten excl. btw BCF van ca. € 2.783.000 is ca. € 438.000 toe te rekenen aan OVERHEAD. De OVERHEAD bedraagt bijna 16% van de totale lasten. Opgemerkt kan worden dat in een dergelijke kleine organisatie met aanzienlijke opgaven de 'overhead' mede-uitvoerend is.

Tabel: overzicht baten en lasten – Algemene kosten

PRODUCT	Rekening	Begroting	Begroting				
	2017	2018	lasten	baten	2019	mutaties	geraamd
	totaal	totaal			totaal	reserves	resultaat
	saldo b&l	saldo b&l			saldo b&l		
Algemene kosten	45.173	6.610	321.005	313.101	7.905	0	7.905
Personeelskosten OVERHEAD	243.527	177.446	181.107	25.616	155.491		155.491
Personeelskosten Recreatie		53.420	54.760	0	54.760		54.760
Algemene kosten OVERHEAD	56.979	43.761	85.138	12.500	72.638		72.638
Deelnemersbijdragen	-255.334	-126.366	0	133.333	-133.333		-133.333
Uittredesommen en subsidie	0	-141.652	0	141.652	-141.652		-141.652
Algemene kosten - incidentele baten en lasten 2019			12.500	100.677	-88.177	0	-88.177
Algemene kosten OVERHEAD			12.500	12.500	0		0
Uittredesommen en subsidie				88.177	-88.177		-88.177

De personeelskosten OVERHEAD zijn verlaagd, omdat de financiële administratie m.i.v. 1/1/2018 wordt uitgevoerd door het SCD; diensgevolge zijn de Algemene kosten Overhead gestegen. Daarnaast zijn de personeelskosten OVERHEAD verhoogd vanwege de uitbreiding in aanstelling van de directeur. Tegelijkertijd is sprake van een taakstelling op beïnvloedbare kosten, in dit geval op de dienstverleningsovereenkomst voor control. Per saldo geeft dit een beperkte verhoging van de lasten. De deelnemersbijdragen zijn verhoogd met de indexering van in totaal €6.967. Er resteert per saldo een tekort van €7.905, die in afwachting van een beleidsrijke begroting, uit de algemene reserve wordt onttrokken.

Tabel: Overzicht baten en lasten – Parkschapsbeleid

PRODUCT	Rekening	Begroting	Begroting				
	2017	2018	lasten	baten	2019	mutaties	geraamd
	totaal	totaal			totaal	reserves	resultaat
	saldo b&l	saldo b&l			saldo b&l		
Parkschapsbeleid	47.453	90.760	87.037	37.197	49.840	-47.945	1.895
PROJECTEN	103.072	82.500	67.945	20.000	47.945	-47.945	0
Recreatiemonitor	0	0	0	0	0		0
Gastheerschap	3.035	0	12.000	12.000	0		0
NL Delta	2.858	0	0	0	0		0
Waterdriehoek	0	0	0	0	0		0
Uitwerking verdienmodellen	1.581	82.500	0	0	0		0
Biespas	95.597	0	55.945	8.000	47.945	-47.945	0
M.I.V. 2018 ELDERS IN DE BEGROTING	-24.661						
Coördinatie toezicht en handhaving	-24.661						
STIMULERING DUURZ. RECREATIE	-30.958	8.260	19.092	17.197	1.895		1.895
Ondergedompeld: duurzaam keurmerk	-48.882	0	0	0	0		0
Ecolodge, oplaadpalen, zonnepont	17.924	8.260	19.092	17.197	1.895		1.895
Parkschapsbeleid - incidentele baten en lasten 2019			55.945	8.000	47.945	-47.945	0
Biespas			55.945	8.000	47.945	-47.945	0

De door het Parkschap sinds de vorming in 1/1/2011 geïnitieerde ontwikkelingen staan onder 'Parkschapsbeleid'. Voor deze baten en lasten is geen indexering toegepast. Een aantal projecten onder Parkschapsbeleid zijn eenmalig (Recreatiemonitor 2018), andere projecten zijn eveneens aan te merken als incidenteel, denk aan NL Delta (t/m 2018) en de uitwerking van verdienmodellen. Voor de Biespas wordt een ander concept uitgewerkt, waardoor ook deze als incidenteel is weergegeven. N.B. de kosten van de Biespas worden in deze begroting (2019) uit de algemene reserve gedekt. De inzet voor gastheren is structureel. Dit geldt in principe ook voor enkele exploitaties die in het kader van het EU-project STEP zijn ontwikkeld om duurzame recreatie te stimuleren. De oplaadpalen en het fietsveer zijn niet kostendekkend te exploiteren. Om die reden is besloten de budgetten, op de verzekeringskosten na, af te ramen, in afwachting van de beleidsrijke begroting. Het resterende tekort voor deze exploitaties in

de vorm van verzekeringskosten bedraagt € 1.895, en wordt in afwachting van een beleidsrijke begroting, uit de algemene reserve onttrokken.

Tabel: Overzicht baten en lasten – Natuur- en recreatiegebieden De Hollandse Biesbosch

PRODUCT	Rekening	Begroting	Begroting				
	2017	2018	lasten	baten	2019	mutaties	geraamd
	totaal	totaal			totaal	reserves	resultaat
	saldo b&l	saldo b&l			saldo b&l		
Natuur- en recreatiegebied de Hollandse Biesbosch INCL MARKETING EN GASTHEREN (NP)							
	37.908	-21.544	2.375.250	2.304.434	70.817	2.183	73.000
OVERHEAD	0	167.428	171.604	0	171.604		171.604
Personeelskosten - OVERHEAD	0	162.590	127.082		127.082		127.082
Overige kosten - OVERHEAD	0	4.839	44.522		44.522		44.522
TREASURY							
Rente langlopende leningen	0	18.954	16.129	0	16.129		16.129
naar taakveld Recreatie	0	-18.954	-16.129	0	-16.129		-16.129
BEHEER RECREATIE- & NATUURGEBIEDEN							
HOLLANDSE BIESBOSCH	858.736	764.006	821.628	29.301	792.327		792.327
Groen	464.435	470.801	501.795	19.916	481.879		481.879
Infrastructuur	102.494	112.090	111.072	4.457	106.615		106.615
Recreatieve voorzieningen	32.135	30.870	26.395		26.395		26.395
Water en Oevers	141.057	135.713	131.624	4.928	126.696		126.696
Natuurbijdrage Recreatievaart	0	-35.000					
Beheer	118.614	49.532	50.742	0	50.742		50.742
TOEZICHT & HANDHAVING	112.174	125.740	137.032	7.500	129.532		129.532
BEZOEKERSMANAGEMENT	0	155.609	139.199	0	139.199		139.199
Marketing	0	155.609	139.199		139.199		139.199
BIESBOSCHCENTRUM DORDRECHT	458.373	321.768	719.260	403.217	316.043	2.183	318.226
Gebouw en inrichting	132.226	135.018	161.295	26.762	134.533	2.183	136.716
Algemeen	369.034	220.311	265.829	45.031	220.798		220.798
Ondernemend BC	0	-15.000					
Voorlichting & educatie	42.761	49.221	63.629	13.222	50.406		50.406
Rondvaarten & Wandeltochten	-21.722	-36.906	107.010	148.856	-41.845		-41.845
Pont & Verhuring	-63.926	-30.876	121.498	169.347	-47.849		-47.849
GEBOUWEN EN WONINGEN	-39.147	-41.093	134.356	173.079	-38.723		-38.723
Erfpacht golfbaancomplex en skihelling	-101.834	-98.507	0	101.834	-101.834		-101.834
Concessies	0	-10.000					
Gebouwen en woningen	62.687	67.415	134.356	71.246	63.110		63.110
WERKEN DERDEN	434	-30.000	252.170	282.170	-30.000		-30.000
Doorberekende kosten + boekhouding	434	0	25.000	25.000	0		0
Werken derden - NDB	0	-30.000	227.170	257.170	-30.000		-30.000
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	-1.352.662	-1.485.002	0	1.409.165	-1.409.165	0	-1.409.165
Bedrijfsvrienden	0	-100.000	0	0	0		0
Streekfonds / Beleef en Geef	-1.630	-6.000	0	0	0		0
Deelnemersbijdragen	-1.351.032	-914.072	0	944.235	-944.235		-944.235
Uittredesommen en subsidie	0	-464.930	0	464.930	-464.930		-464.930
Natuur- en recreatiegebied Hollandse Biesbosch -			0	177.836	-177.836	0	-177.836
incidentele baten en lasten 2019							
Uittredesommen en subsidie				177.836	-177.836		-177.836

De baten en lasten zijn geïndexeerd, hetgeen resulteerde in een ophoging van de deelnemersbijdrage met € 30.162. Binnen de overhead heeft een verschuiving plaatsgevonden van personele lasten naar overige kosten (financiële administratie). Voor de verdienmodellen is binnen de begroting een oplossing gevonden en/of een PM-post opgenomen (Beleef en geef en bedrijfsvrienden). Dit resulteert in een resterend tekort (ad. € 73.000), welke in afwachting van de beleidsrijke begroting uit de algemene reserve wordt onttrokken.

De incidentele baten hebben betrekking op de uittredesom van Sliedrecht en 15% van de begrotingssubsidie van PZH.

Tabel: Overzicht mutatie reserves (voorzover niet opgenomen in bovenstaande overzichten)

PRODUCT	Rekening	Begroting	Begroting				
	2017	2018	lasten	baten	2019	mutaties	geraamd
	totaal	totaal			totaal	reserves	resultaat
	saldo b&l	saldo b&l			saldo b&l		
Mutaties reserves Parkschap	-130.534	-75.826	0	0	0	-82.800	-82.800
Geraamde mutaties reserves	40.448	-75.826				-82.800	-82.800
Rekeningresultaat	-170.982	0					0
Gerealiseerd en geraamd resultaat	0	0	2.783.292	2.654.731	128.561	-128.561	0

De rechtstreeks aan een specifieke begrotingspost toe te delen mutaties op reserves zijn verwerkt in de eerdere tabellen. In bovenstaand overzicht zijn de onttrekkingen van de algemene reserve voor algemene kosten (ad. € 7.905), Parkschapsbeleid (ad. € 1.895) en de Hollandse Biesbosch (ad. € 73.000) opgenomen. Deze mutaties vallen onder de incidentele baten & lasten.

De exploitatiebegroting in detail is opgenomen in bijlage 1.

2.7.5 Incidentele baten en lasten 2019

Onder incidentele baten en lasten worden tijdelijke posten verstaan die zich in principe gedurende maximaal drie jaar voordoen. De BBV-notitie met betrekking tot incidentele baten en lasten d.d. januari 2012 geeft aan dat meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een raadsbesluit en/of een toekenningbesluit worden geklasseerd als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan 3 jaar.

De incidentele baten en lasten in de begroting 2019 hebben voornamelijk betrekking op de incidentele baten m.b.t. de uittredesommen en 15% van de begrotingssubsidie van de provincie Zuid-Holland (PZH), in totaal € 266.013. Het gaat om de uittredesommen € 62.912 van de provincie Noord-Brabant (t/m 2021), € 143.000 van de gemeente Sliedrecht (t/m 2022), en € 60.101, zijnde 15% van de begrotingssubsidie PZH.

Daarnaast zijn de huur Biesboschmuseum en incidentele baten ter financiering hiervan (t/m 2019), de baten en lasten Biespas evenals de onttrekking van de exploitatietekorten aan de algemene reserve aangemerkt als incidenteel. Voor de Biespas wordt het model aangepast; het is nog niet duidelijk hoe dit model er uit zal zien.

Tabel: totaaloverzicht incidentele baten en lasten

Totaal incidentele baten en lasten 2019		lasten	baten	saldo	mut.reserve	saldo
huur kantoor Biesboschmuseum		12.500	12.500	0		0
Biespas incl. mutatie reserve		55.945	8.000	47.945	-47.945	0
Uittredesommen, begrotingssubsidie			266.013	-266.013		-266.013
Overige mutaties reserves					-82.800	-82.800
SOM		68.445	286.513	-218.068	-130.744	-348.812

2.8 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans voor 2019 is hieronder weergegeven.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS VOOR 2019

	Geraamde stand per 31 december 2018		Geraamde mutaties in 2019		Geraamde stand per 31 december 2019	
ACTIVA						
Vaste activa						
Investeringen	937.115	E	-86.325	E	850.790	E
	1.087.442	M	-185.832	M	901.610	M
	2.024.557		-272.156		1.752.401	
E: Investerings met Economisch nut / M: Investerings met Maatschappelijk nut						
Vlottende activa						
Vorraden	34.500		-7.500		27.000	
Vorderingen met rentetypische looptijd van 1 jaar en korter	75.000		53.000		128.000	
Overlopende activa	0		70.000		70.000	
Liquide middelen						
Kas/Bank-saldi	178.000		-173.000		5.000	
	2.312.057		-329.656		1.982.402	
PASSIVA						
Reserves & voorzieningen						
Voorzieningen	419.414		-185.332		234.082	
Algemene reserve Parkschap	581.230		-291.023		290.207	
Bestemmingsreserves	241.422		106.851		348.273	
	1.242.066		-369.504		872.562	
Vaste schulden						
Langlopende schulden	113.333		-56.666		56.667	
Vlottende passiva						
Kortlopende schulden	417.774		-102.601		315.173	
Overlopende passiva	538.885		44.115		583.000	
Banksaldo	0		155.000		155.000	
	2.312.057		-329.656		1.982.402	

Investerings

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) onderscheidt investeringen naar economisch en maatschappelijk nut.

Investerings met een economisch nut betreffen vaste activa die verhandelbaar zijn (gebouwen, grond, voertuigen) of waar inkomsten tegenover staan (rioleringen, leges en dergelijke) moeten worden geactiveerd. Bijdragen van derden, die direct gerelateerd zijn aan de investering mogen hierop in mindering worden gebracht, in tegenstelling tot bijdragen uit de reserves. Daarnaast mag er niet resultaatgericht worden afgeschreven. Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn meestal investeringen waarop langdurig onderhoud moet worden gepleegd (wegen, bruggen, water, pleinen, parken, openbaar groen en dergelijke). Met ingang van begroting 2018 moeten ook deze investeringen, voor zover het gaat om nieuwe investeringen, worden geactiveerd.

Met de per 1/1/2018 gewijzigde financiële verordening van het Parkschap is ook een ondergrens voor activeren ingesteld: voor investeringen met economisch nut ad. € 10.000, gelijksoortige investeringen met economisch nut ad. € 20.000 en voor investeringen met maatschappelijk nut ad. € 25.000.

Deze wijziging is in de begroting 2019 verwerkt door de kredieten voor vloot op te nemen in de onderhoudsvoorziening voor de vloot. Daarnaast is het restantkrediet voor fietspaden vervallen. Dit bedrag is nog niet opgenomen in de onderhoudsvoorziening infrastructuur. Voorjaar 2018 wordt het MJOP voor fietspaden geactualiseerd, waarna de voorziening zal worden aangepast.

Het 'langdurig onderhoud' is opgenomen in de onderhoudsfondsen; hierbij moet worden gedacht aan budgetten om fietspaden van nieuwe slijtlagen te voorzien, pompen van gemalen te vervangen etc.. Het betreft niet levensduur-verlengend onderhoud.

Nieuwe investeringen worden onderscheiden in:

- routine investeringen, waarvan wordt voorgesteld deze bij het vaststellen van de begroting 2019 te autoriseren;
- overige investeringen, waarvoor autorisatie zal worden gevraagd middels een inhoudelijk uitgewerkt voorstel.

In de jaarschijf 2019 in de meerjarenbegroting 2018 stonden in omvang kleine investeringen die nu in de onderhoudsvoorziening van de vloot zijn opgenomen. Er zijn voor 2019 momenteel geen investeringskredieten geraamd.

Voor meer informatie over het geraamde verloop van de investeringen wordt verwezen naar de staat van vaste activa en het meerjarig overzicht nieuwe investeringen (beide laatste overzichten opgenomen als bijlage).

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn opgenomen in de reguliere exploitatie en de meerjarenraming.

Financiering

Leningenportefeuille (opgenomen)

Het is mogelijk dat in de toekomst een nieuwe geldlening moet worden opgenomen. Voor de uitwerking van de verdienmodellen en voor NL Delta zijn subsidies verkregen, waarvan het Parkschap via bevoorschotting vooralsnog voldoende middelen beschikbaar heeft. Wanneer deze subsidies zijn afgerekend en/of grotere (investerings)uitgaven zijn voorzien (bijvoorbeeld voor het bezoekerscentrum), moet misschien een nieuwe lening

worden aangetrokken. In het geval een nieuwe lening noodzakelijk is, zal een voorstel aan het bestuur worden voorgelegd.

In de bijlagen bij de productenraming is het verloopoverzicht van de leningenportefeuille opgenomen.

Reserves

Ultimo 2019 bedraagt de stand van de reserves € 638.480. De omvang van de algemene reserve bedraagt ultimo 2019 € 290.207. Voor de risico's is een risicobedrag berekend (kans maal financiële omvang) voor de periode 2018-2020 (tijdshorizon van 3 jaar). Het risicobedrag komt uit op ca. € 402.000 (d.d. juli 2018).

Het niveau van de algemene reserve is hiermee niet geheel toereikend voor het opvangen van de gevolgen van risico's. Wel is het schap in staat is om substantiële risico's op te vangen via de algemene reserve en vanwege de garantstelling door de deelnemers.

Schenkeningen werden in de bestemmingsreserve Donaties (Hollandschap) gestort, de schenkingen uit het verleden zijn grotendeels bedoeld ter dekking van uitgaven voor het Beverbos (donaties DuPont/Chemours).

Voor de middelen van de bestemmingsreserve vervanging tentoonstelling geldt dat de afschrijving voortvloeiend uit toekomstige vervanging van de tentoonstelling en/of inrichting van het Biesboschcentrum Dordrecht wordt gefinancierd vanuit deze bestemmingsreserve.

De ontwikkeling van de reserves vanaf 2016 is in de volgende tabel weergegeven:

	Ontwikkeling			
	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve	694.345	422.460	420.951	290.207
Bestemmingsreserves	279.056	420.407	223.240	239.073
Reserve afschrijving economisch nut (RAEN)	0	0	122.850	109.200
Totaal reserves	973.401	842.867	767.041	638.480

Voor meer informatie over het geraamde verloop van de onderscheiden reserves wordt verwezen naar de staat van reserves, opgenomen als bijlage.

Voorzieningen

De geraamde uitgaven voor groot onderhoud zijn opgenomen in de onderhoudsfondsen. De dotaties zijn geïndexeerd met de actuele indexering voor 2019. De dotaties voor de onderhoudsvoorzieningen infrastructuur en de vloot zijn verder verhoogd met de verlaging van de kapitaallasten voor deze onderdelen, vanwege het moeten opnemen van een aantal voormalige kredieten in de onderhoudsvoorziening. Voorjaar 2018 wordt de meerjarenonderhoudsraming voor infrastructuur geactualiseerd. Dit was op het moment van deze begroting nog niet gereed. Het is nog niet zeker of de voorziening toereikend is na de actualisatie. Temeer omdat niet is gespaard voor het vervallen restantkrediet fietspaden.

Ultimo 2019 bedraagt de stand van de voorzieningen € 242.742. Het voorzieningenniveau wordt voorlopig toereikend geacht voor de verwachte toekomstige onderhoudslasten.

De ontwikkeling van de voorzieningen is in de volgende tabel weergegeven:

	Ontwikkeling			
	2016	2017	2018	2019
Voorzieningen	425.240	385.105	222.232	242.742
Totaal voorzieningen	425.240	385.105	222.232	242.742

Voor meer informatie over het geraamde verloop van de onderscheiden voorzieningen wordt verwezen naar de staat van voorzieningen en de meerjarige onderhoudsplanningen, zoals opgenomen in de bijlage.

2.9 Meerjarenraming

In onderstaande tabel is de meerjarenraming 2019 tot en met 2023 opgenomen. Daar waar sprake is (of was) van opbrengsten i.r.t. de verdienmodellen is dit geel gearceerd. De meerjarenbegroting is gebaseerd op bestaand beleid.

De meerjarenbegroting Parkschap NP De Biesbosch is hieronder weergegeven:

Tabel: meerjarenraming Algemene kosten – NP De Biesbosch / verdeelsleutel inwoneraantallen

Product	Saldi meerjarenbegroting				
	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene kosten NP De Biesbosch	7.905	7.905	7.905	80.253	96.081
Lasten taakveld Overhead	266.245	253.745	253.745	253.745	253.745
Lasten taakveld Recreatie	54.760	54.760	54.760	54.760	54.760
Baten inclusief deelnemersbijdragen	-313.101	-300.601	-300.601	-228.252	-212.424
Saldo Bestuursondersteuning	7.905	7.905	7.905	80.253	96.081
BCF Algemene kosten					
Lasten	65.876	65.876	65.876	65.876	65.876
Baten	-65.876	-65.876	-65.876	-65.876	-65.876
Saldo	0	0	0	0	0

Het tekort in 2022 en 2023 is gerelateerd aan de eindige uittrede-sommen/subsidie PZH.

Tabel: meerjarenraming Parkschapsbeleid – alle deelnemers / verdeelsleutel inwoneraantallen

Product	Saldi meerjarenbegroting				
	2019	2020	2021	2022	2023
Parkschapsbeleid	49.840	18.546	18.546	1.895	1.895
Projecten					
Lasten	67.945	28.651	28.651	62.481	62.481
Baten	-20.000	-12.000	-12.000	-62.481	-62.481
Saldo	47.945	16.651	16.651	0	0
Stimulering duurzame recreatie					
Lasten	19.092	19.092	19.092	19.092	19.092
Baten inclusief deelnemersbijdragen	-17.197	-17.197	-17.197	-17.197	-17.197
Saldo	1.895	1.895	1.895	1.895	1.895

Er is m.i.v. 2019 een beperkt structureel tekort voor de exploitaties (oplaadpalen en zonnepont). Daarnaast is sprake van een meerjarig tekort als gevolg van de kosten van het huidige concept voor de Biespas. Deze lopen in deze opzet af in 2021.

Tabel: meerjarenraming Hollandse Biesbosch – verdeelsleutel 100% gemeente Dordrecht

Product	Saldi meerjarenbegroting				
	2019	2020	2021	2022	2023
Natuur- en recreatiegebieden De Hollandse Biesbosch incl. marketing (NP)	70.817	70.817	70.817	121.481	248.653
Taakveld Overhead					
Lasten taakveld Overhead	171.604	171.604	171.604	171.604	171.604
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	171.604	171.604	171.604	171.604	171.604
Beheer Natuur en Recreatiegebieden					
Lasten	821.628	821.628	821.628	821.628	821.628
Baten	-29.301	-29.301	-29.301	-29.301	-29.301
Saldo	792.327	792.327	792.327	792.327	792.327
Toezicht en Handhaving					
Lasten	137.032	137.032	137.032	137.032	137.032
Baten	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
Saldo	129.532	129.532	129.532	129.532	129.532
Biesboschcentrum Dordrecht					
Lasten	719.260	719.260	719.260	719.260	719.260
Baten	-403.217	-403.217	-403.217	-403.217	-403.217
Saldo	316.042	316.042	316.042	316.042	316.042
Marketing voor NP en voor Biesboschcentrum Dordrecht					
Lasten	139.199	139.199	139.199	139.199	139.199
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	139.199	139.199	139.199	139.199	139.199
Gebouwen en Gronden					
Lasten	134.356	134.356	134.356	134.356	134.356
Baten	-173.079	-173.079	-173.079	-173.079	-173.079
Saldo	-38.723	-38.723	-38.723	-38.723	-38.723
Werken voor derden					
Lasten	252.170	252.170	252.170	252.170	252.170
Baten	-282.170	-282.170	-282.170	-282.170	-282.170
Saldo	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
Algemene Dekkingsmiddelen					
Lasten Bedrijfsvrienden	0	0	0	0	0
Baten bedrijfsivr., Beleef en geef	PM	PM	PM	PM	PM
Deelnemersbijdragen	-944.234	-944.234	-944.234	-944.234	-944.234
Inkomensoverdrachten voormalige deeln.	-464.930	-464.930	-464.930	-414.267	-287.095
Saldo	-1.409.164	-1.409.164	-1.409.164	-1.358.501	-1.231.329
BCF					
Lasten	241.087	241.087	241.087	241.087	241.087
Baten	-241.087	-241.087	-241.087	-241.087	-241.087
Saldo	0	0	0	0	0

Er is m.i.v. 2019 een tekort als gevolg van het ontbreken van opbrengsten verdienmodellen. De meerjarenbegroting voor de natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch kent geen andere bijzonderheden dan de daling van de begrotingssubsidie PZH en de afloop van uittredesom van Sliedrecht (2022 en 2023).

Tabel: Resultante – som der baten & lasten Parkschap, mutatie reserves, resultaat

Parkschap - som programma's	2019	2020	2021	2022	2023
Totale lasten Parkschap	3.090.254	3.038.460	3.038.460	3.072.290	3.072.290
Totale baten Parkschap	-2.961.693	-2.941.193	-2.941.193	-2.868.661	-2.725.661
Totaal geraamd saldo baten & lasten	128.561	97.268	97.268	203.629	346.629
Mutaties reserves Parkschap					
Dotatie reserve tentoonstellingen	18.333	18.333	18.333	18.333	18.333
Onttrekking reserve donaties	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Onttrekking reserve afschrijving economisch nut (tentoonstelling)	-13.650	-13.650	-13.650	-13.650	-13.650
Onttrekking algemene reserve algemene kosten/Parkschapsbeleid	-9.800	0	0	0	0
Onttrekking algemene reserve Biespas	-47.945	0	0	0	0
Onttrekking algemene reserve Holl.Biesbosch	-73.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat Parkschap (overschot of tekort t.o.v. 2019)					
(- = overschot, + = tekort)	0	99.451	99.451	205.812	348.812
Geraamd resultaat Parkschap (overschot of tekort t.o.v. voorgaand kalenderjaar)					
		99.451	0	106.361	143.001

De afloop van baten en lasten heeft betrekking op de Biespas, uittredesommen en verlaging van de begrotingssubsidie zoals eerder toegelicht.

Het tekort in 2020 ad. € 99.450 bestaat uit: Algemene kosten/Parkschapsbeleid ad. € 9.800, Biespas ad. € 16.651 en een tekort op de Hollandse Biesbosch € 73.000.

Het tekort in 2023 ad. € 348.812 bestaat uit: Algemene kosten/Parkschapsbeleid ad. € 9.800, Hollandse Biesbosch ad. € 73.000 en vervallen deelnemersbijdragen (subsidie/uittredesom) ad. € 266.013.

Leeswijzer

Het 'Geraamd resultaat Parkschap (overschot of -tekort t.o.v. 2018)' betreft het voortschrijdend exploitatieoverschot of -tekort. In de regel eronder ('Geraamd resultaat Parkschap (overschot of -tekort t.o.v. voorgaand kalenderjaar)') wordt aangegeven voor welk bedrag in dat jaar sprake is van een overschot of een oplossing moet worden gevonden voor een tekort (mits het eventuele tekort van het voorgaande jaar in dat jaar ook daadwerkelijk wordt weggewerkt).

N.B. De meerjarenraming investeringen (bijlage) is niet verwerkt; in eerdere jaren was sprake van beperkte fluctuaties onder aan de streep m.b.t. de kapitaallasten over de jaren. Vrijval van kapitaallasten wordt gebruikt voor noodzakelijke vervangingsinvesteringen.

Bijzonderheden meerjarenbegroting

Met ingang van 1/1/2018 zijn drie deelnemers uitgetreden. Een subsidieregeling en twee uittredesommen zullen de komende jaren (mede) voorzien in de benodigde middelen. Vooralsnog worden de uittredesommen, die gebaseerd zijn op een aantal maal de deelnemersbijdrage van die deelnemer in 2017, met die omvang meerjarig begroot. In eze systematiek zal in 2022 de uittredesom van de provincie Noord-Brabant zijn opgesoupeerd. Ook gaat de gegarandeerde subsidie van de provincie Zuid-Holland van 100% deelnemersbijdrage 2017 naar 85% deelnemersbijdrage 2017. De bijdrage van Sliedrecht is in 2023 afgelopen.

N.B. Overigens is een andere verdeling van de aanwending van de uittredesommen mogelijk, afhankelijk van de wijze waarop het Parkschap wil anticiperen op deze uittreding. Denk hierbij aan het verdienmodel Ondernemend Biesboschcentrum, waarbij het centrum (deels) door een ondernemer(s) zal worden gerund. De uittredesommen, mits (nog) beschikbaar, zouden kunnen voorzien in de dekking van frictiekosten.

De uitwerking van de governance zal consequenties kunnen hebben op de financiering van het Parkschap. De oplossing zal een samenspel zijn van minder kosten en een andere financiering. Dit vraagt om stevige keuzes. Een aantal ontwikkelingen is in gang gezet; verwacht mag worden dat deze in 2022 effect hebben gesorteerd.

